

ACCIÓ CATALANA

PUBLICACIÓ SETMANAL

Redacció i administració: Trafalgar, 14. - Barcelona.

FONTS I DOCUMENTS

La protecció dels drets de les minories nacionals en els tractats de 1919-1920

El primer dels tractats signats a Versalles per les potències aliades i associades, el tractat conclòs amb Alemanya, ja conté, sobretot en l'art. 93, una menció indicant l'obligació de Polònia "de garantir els interessos dels seus habitants els quals difereixen de la majoria de la població des del punt de vista de la raça, de la llengua i de la religió". Dels vint-i-un articles del tractat que fou signat el 28 juny 1919, d'una part, per les cinc grans potències i, d'altra part, per Polònia, dotze foren consagrats a la protecció dels drets de les minories en qüestió.

El tractat de Saint Germain, conclòs totseguit amb Àustria el 10 setembre 1919 parla dels drets de les minories en els arts. 62 a 82, 228, 230 i 263 i preveu parells compromisos en ço que es refereix a Iugo-Eslàvia, Txeco-Eslòvaquia i Romania, sobretot en els arts. 51, 57 i 60.

Els tractats amb els Estats de Serbo-Croato-Eslavònia i de Txeco-Eslòvaquia, lligats directament amb el de Saint-Germain i signats a la mateixa data del 10 setembre, són els tractats consagrats, per excel·lència, a la protecció dels drets de les minories. El tractat amb la Serbo-Croato-Eslavònia, comprèn setze articles, dels quals els onze primers tracten d'aquesta qüestió; el tractat txeco-eslovac hi consagra els seus nou primers articles i el seu art. 14.

El tractat conclòs amb Bulgària el 27 novembre a Neuilly-sur-Seine parla de la protecció de les minories en els seus arts. 39, 40, 44, 46, 49 a 57. L'art. 46 d'aquest tractat preveu especialment respecte a Grècia els mateixos compromisos que els imposats a Polònia per l'art. 93 del Tractat de Versalles.

En el tractat conclòs amb Romania a París, el 9 desembre 1919 i que només comprèn disset articles, dotze articles són consagrats a la reglamentació dels drets de les minories.

El tractat amb Hongria signat al Trianon el 4 juny 1920 tracta dels drets de les minories en els arts. 54 a 66.

El tractat conclòs amb Turquia a Sevres el 10 agost 1920 reglamenta la protecció dels drets de les minories en els arts. 140 a 151 (p. IV).

Fora algunes excepcions, secundàries gairebé, els drets de les minories han estat reglamentats en tots els deu tractats de guisa anàloga. I el tractat conclòs amb Polònia, el primer en data, pot servir d'exemple típic i àdhuc el més complet de la manera amb què aquests drets han estat definits i reglamentats.

POLÒNIA

Els arts. primer i darrer del tractat amb Polònia, en ço que es refereix al dret de les minories, són consagrats a les qüestions de procediment. Estableixen la naturalesa de les obligacions prescrites pel tractat i les conseqüències de llur violació. Les obligacions han rebut força de lleis fonamentals, i llur observació ha estat posada sota la vigilància de la Societat de les nacions. No poden ésser modificades sense l'assentiment de la majoria dels membres de la Societat de les nacions. A cada litigi o conflicte previnent de la no-observació o de la violació dels compromisos assumits, ha estat reconegut un caràcter de plet o conflicte internacional, per sotmetre a la jurisdicció d'una institució judicial permanent, de conformitat amb els arts. 13 i 14 del pacte de la Societat de les nacions. A cadascun dels nou membres del Consell de la Societat de les nacions, ha estat conferit el dret d'atreure l'atenció del Consell sobre tota violació d'aquest o d'aquell dels compromisos contrets.

L'art. 2 enclou el compromís "de concedir a tots els habitants plena i entera protecció de llur vida i de llur llibertat sense distinció de naixement, de nacionalitat, de llenguatge, de raça o de religió". Tots els ciutadans reben també el dret al lliure exercici públic o privat de llur confessió mentre i tant que aquesta pràctica serà compatible amb l'ordre públic i els bons costums.

Els arts. 3 a 6 tracten del reconeixement de la qualitat de "ressortissants" polonesos a favor d'individus o agrupaments que no hagin romput llur lligam amb el territori reconegut com a formant part de l'Estat polonès.

De conformitat amb aquests articles, Polònia s'ha compromès a reconèixer com a tals, amb ple dret i sense cap formalitat, tots els individus que a la data de posar-se en vigor el tractat, tinguessin llur domicili sobre el territori reconegut com a territori de l'Estat polonès, totes les persones nades de pares que tinguessin llur domicili damunt territori de Polònia i, per últim, tots els originaris de Polònia que no haguessin escollit una altra nacionalitat. L'opció del marit comporta la de la dona, i l'opció dels pares determina la nacionalitat dels fills menors de divuit anys.

Les categories dels ciutadans polonesos enumerats anteriorment, tenen el dret, en un termini d'un a dos anys, segons la categoria, de fer una declaració respecte a llur desig d'optar per una altra nacionalitat.

La importància d'aquest article i, sobretot, la seva redacció, ha estat demostrada per la llei sobre l'adquisició de la nacionalitat polonesa, publicada per Polònia el 20 gener 1920, deu dies després de l'entrada en vigor del tractat de Versalles.

L'art. 7 preveu la igualtat de tots els "ressortissants" polonesos des del punt de vista de llurs drets civils i polítics, sense distinció de raça, de religió o de

Amb motiu de l'adopció per l'assemblea ginebrina de la S. de les N. de tres proposicions del prof. Muray generalitzant l'atorgament de drets a les minories nacionals, s'ha actualitzat entre nosaltres aquesta qüestió. Els valencianistes han tramès llur reclamació; també nombre de catalans. Alguns d'aquests drets, insignificants, podent ésser exercits per nosaltres molt subtilment. Els més importants els detenta l'Estat espanyol. Ens complaem a publicar els concedits a les minories compreses en Estats vells i novells afectats pels tractats internacionals de pau. Són dades, la majoria extretes de les publicades en 1920 per Marc Vichinae en el seu rapport a l'Associació Russa per la S. de les N. i de les publicades per L. Tisemann i M. Paillares,

25 CTS.

llengua. Aquest article parla de la igualtat de drets en ço que es refereix a l'admissió als càrrecs públics i funcions i honors o l'exercici de les diferents professions o indústries. El mateix article estableix encara l'ús lliure per tota minoria de la seva pròpia llengua, sigui en les relacions privades, sigui en el comerç, a l'escola, a la premsa i a les reunions públiques.

L'art. 8 atorga a les minories ètniques o lingüístiques el dret de crear carregant-se amb les despeses, d'administrar i de dirigir escoles i altres establiments d'educació, de beneficència, de confesió, així com institucions socials.

Els arts. 9 i 10 del tractat asseguren a tota minoria una mica considerable de llengua diferent a la polonesa, àdhuc quan aquesta serà obligatòria, la possibilitat de fer donar als infants a les escoles primàries, l'ensenyament en la seva pròpia llengua. En particular les comunitats jueves reben el dret de repartir, sota el control de l'Estat, les sumes afectades sobre els fons públics, per a l'administració i organització de llurs escoles. El tractat prescriu d'assegurar a les minories una part equitativa dels fons dels pressupostos de l'Estat, municipal o d'altres, destinats a educació, religió i beneficència.

Per fi, l'art. 11 del mateix tractat està consagrat al dia obligatori de repòs setmanal. Protegeix els jueus contra la necessitat de violar el sabbat en previsió del perjudici que podria resultar per ells del fet que certs actes podrien perdre de llur vigor legal a conseqüència del refús dels jueus de comparèixer davant dels tribunals o de complir altres actes, un dissabte. El tractat prescriu igualment a Polònia d'abstenir-se de fixar en dissabte qualssevol eleccions, sigui generals o sigui locals.

ÀUSTRIA

Un cert nombre d'articles del tractat conclòs amb Àustria a Saint-Germain són idèntics, quant a l'esperit i a la lletra, als articles corresponents del tractat amb Polònia. Així, els arts. 62, 63, 65 a 69 del tractat austríac repeteixen gairebé íntegrament els articles 1, 2, 6 i 9 del tractat polonès. Els arts. 63, 65 a 69 del tractat austríac corresponen als darrers paràgrafs dels articles 3 i 4 del tractat polonès. L'art. 81 conté les mateixes disposicions que l'art. 5 del tractat amb Polònia, però sota una forma més vasta; així el dret d'opció per aquesta o aquella nacionalitat és previst, no solament en ço que es refereix als tractats conclòsos o per concloure per les potències aliades i associades amb Alemanya, Hongria i Àustria, sinó en ço que es refereix als tractats que les mateixes potències

hauran signat entre elles. Els terminis per a les opcions han estat reduïts a un any i a sis mesos segons la categoria dels optants, llur edat i llur indigenat.

El dret d'optar per una nacionalitat presenta dos aspectes segons que es tracti d'adquirir la nacionalitat austríaca o, per als altres súbdits austro-hongaresos, la nacionalitat dels Estats, als quals han estat annexats els territoris del vell Imperi austro-hongarès.

L'art. 64 confereix el dret de nacionalitat austríaca de ple dret i sense cap formalitat a tots aquells qui a la data de posar-se en vigor el tractat, estaven inscrits a un dels municipis del territori austríac i no eren al mateix temps "ressortissants" d'un altre Estat.

D'altra part, tota persona inscrita a un municipi situat damunt un dels territoris de la vella monarquia austro-hongaresa, annexats a altres Estats, tenen el dret a la nacionalitat que els serà reconegut igualment sense cap formalitat.

Tots els articles subsegüents estableixen el mode d'adquisició de la nacionalitat en ço que es refereix als territoris annexats a Itàlia (art. 71 a 75), a Iugo-Eslàvia i a Txeco-Eslovàquia (arts. 76 a 77) i als territoris plebiscitaris (art. 79).

Per fi, la multiplicitat de les races en la vella monarquia dualista ha determinat la redacció de l'art. 80, en virtut del qual tot individu inscrit a un dels municipis d'Àustria-Hongria, però pertanyent a una altra raça o llengua que les de la majoria de la població local, pot en els sis mesos a partir de l'entrada en vigor del tractat, optar per la nacionalitat austríaca, italiana, polonesa, romanesa, iugoeslava o txeco-eslovaca segons la raça o la llengua que dominen a un o altre d'aquests països.

IUGO-ESLÀVIA

El tractat conclòs amb l'Estat serbi-croata-esloveni, és una repetició literal del conclòs amb Polònia amb aquestes tres variacions.

La diferència fonamental consisteix en no contenir disposicions especials per als jueus. En canvi, l'art. 10 del tractat serbi-croata-esloveni, s'ocupa especialment del dret dels musulmans. Protegeix llur dret familiar consuetudinari, assegura la designació del Reiss-ul-Ulem, protegeix llurs establiments religiosos o de beneficència, llurs vakufs, mesquides i cementiris.

La segona diferència consisteix en què mentre el tractat amb Polònia parla de persones domiciliades damunt el territori polonès com tenint dret a la nacionalitat polonesa (art. 3 i 4), el tractat amb Serbo-Croato-Eslavònia admet el domicili o l'indigenat (per-

tinència, *Heimatsrecht*) com a condició d'adquisició de nacionalitat.

Per fi, la darrera diferència consisteix en què la part equitativa dels fons públics afectats a l'ensenyament en la llengua de les minories és aplicable no pas a tot el territori, formant l'Estat serbi-croata-esloveni actual, ans únicament als territoris que han estat aixecats a l'Estat serbi, o a l'Estat dels Serbis, Croates i Eslovenis després de l'1 gener 1913 (art. 2).

TXECO-ESLOVÀQUIA

El tractat amb Txeco-Eslovàquia és sota tots els aspectes idèntic al conclòs amb Iugo-Eslàvia, llevat que no conté disposicions protegint especialment els interessos dels musulmans; per contra, conté (art. 10 a 13) disposicions referides a les condicions especials de l'Estat txeco-eslovac compost no tan sols de la Bohèmia i de l'Eslovàquia sinó també del territori dels Rutenis.

En ço que es refereix a aquest darrer, el tractat prescriu per a ell "la més àmplia autonomia, compatible amb l'unitat de l'Estat txeco-eslovac". A aquest fi els rutenis estan autoritzats per tenir una Dieta pròpia, dotada de poders legislatius en ço que afecta a la llengua, a la instrucció i a la religió així com a l'administració local; un govern responsable davant la Dieta serà nomenat pel govern de l'Estat, etc. Txeco-Eslovàquia garanteix a aquest territori una representació equitativa al parlament de l'Estat, els diputats rutenis, però no hi tindran el dret de vot en les qüestions afectades de la competència de la Dieta rutènia.

Un altre tret que distingeix el tractat txeco-eslovac dels tractats serbi-croata-esloveni, austríac i polonès, és que aquests darrers només reconeixen el dret de les minories poc considerables de fer donar l'ensenyament en llur llengua que a les escoles primàries, éssent així que el tractat txeco-eslovac, més liberal, no conté aquesta restricció.

Les minories nacionals a Txeco-Eslovàquia tenen, doncs, els mateixos drets que la majoria; sobretot en els subsidis de l'Estat als establiments escolars, caritatius o religiosos, els ha de fer una part proporcional a llur importància numèrica. Tota minoria lingüística des d'un 20 % té el dret d'usar de la seva llengua en totes les seves relacions amb les autoritats públiques, les quals els han de respondre en aquesta llengua; tota minoria "important" té dret a què la seva llengua sigui ensenyada als seus fills a les escoles públiques.

El territori de la Rússia subcarpàtica, col·locada uels tractats en una condició especial, gaudeix d'una autonomia extremadament estesa. El poder

executiu hi és exercit sota l'autoritat del president de la República per un governador nomenat per aquest i responsable davant l'Assemblea regional. Aquesta és sobirana en matèria interna (qüestió de llengües, instrucció pública, cultes, administració local) i els funcionaris del país són, en el possible, fills de la comarca. Els diputats i senadors que el territori trameta al Parlament de Praga només voten en els afers comuns, és a dir, en aquells que no són de la pertinença de l'Assemblea regional. Aquesta situació és semblant a la d'un Estat membre d'una Confederació com els Estats Units o Suïssa; hi manca però el principi de la Sobirania que pertany a la República txeco-eslovaca.

BULGARIA

Els articles que garanteixen els drets de les minories en el tractat amb Bulgària fan referència a les mateixes qüestions i estant redactats de la mateixa manera que els articles anàlegs del tractat conclòs amb Àustria.

Els art. 49, 55 i 57 del tractat búlgar, reediten literalment els art. 62 a 69 del tractat austríac. L'art. 56 del tractat búlgar que enclou el compromís de no aixecar obstacles davant aquells qui voldran optar per la nacionalitat búlgara és exposat de guisa més semblant a la redacció de l'art. 5 del tractat polonès que a la de l'art. 81, de tenor anàleg, del tractat austríac.

Els art. 39 i 40, d'un costat, i els art. 44 i 45, de l'altre, del tractat amb Bulgària, preveuen l'opció per la nacionalitat iugo-eslava o hel·lènica exercida pels "ressortissants" de Bulgària. Aqueixos, establerts en aquest país posteriorment a l'1 gener 1913 només poden adquirir la nacionalitat hel·lènica que amb l'autorització dels poders públics. Els que estan establerts en territoris de lugo-Eslàvia o de Grècia i de més de 18 anys d'edat tindran el dret d'optar per llur nacionalitat primitiva no pas durant una anyada, així com preveu el tractat amb Àustria, ans durant dos anys, com en el tractat polonès. Pel reste, el mode d'opció és el mateix que el fixat per l'art. 78 del tractat austríac i l'art. 3 del tractat polonès.

El paràgraf final de l'art. 40 dona als serbis, als croates i als eslovenis, "ressortissants" búlgars i trobant-se a l'estranger, el dret d'optar, durant el mateix termini de dos anys, per la nacionalitat serbo-croata-eslovena, sinó hi ha interdicció de les lleis estrangeres i si no han adquirit una altra nacionalitat.

Per fi, l'art 46 preveu, en relació a Grècia, ço que els art. 57 a 60 del tractat amb Àustria estableixen en relació a Txeco-Eslòvaquia i a Romania, això és, que Grècia es compromet a

acceptar, incorporant-les en un tractat amb les potències aliades i associades, les disposicions que aquestes potències judicaran necessàries per a protegir, a Grècia, els interessos de les poblacions que difereixen per la raça, per la llengua o la religió, de la població predominant.

ROMANIA

El tractat conclòs, després de llargues dilacions i regateigs amb Romania, que s'obstinava a no acceptar-lo, és en molts de punts semblant al signat amb Polònia.

Naturalment, lla on el tractat polonès parla de "ressortissants" austríacs, hongaresos i russos, el tractat romanès només esmenta els austríacs i hongaresos. I si omet els art. 10 i 11 consagrat als drets dels jueus a escollir el sabbat, en canvi n'enclou un reconeixent-los drets civils.

Per fi, un dret distintiu i concret del tractat amb Romania consisteix en l'atorgament d'una autonomia escolar i religiosa local als municipis saxons i txecs, a Transilvània, autonomia que és exercida sota el control de l'Estat romanès.

HONGRIA

El tractat de pau amb Hongria signat el 4 juny al Trianon, repeteix textualment els articles del tractat amb Àustria referent a la protecció de les minories.

Els paràgrafs 54 a 60 del tractat amb Hongria són idèntics als paràgrafs 62 a 69 del tractat austríac, llevat una lleugera diferència de redacció. Mentre que "el dret igual de les minories a crear, dirigir i controlar a despesa seva institucions caritatives, religioses o socials, escoles o altres establiments d'educació" forma article apart en els tractats austríac i polonès (art. 67 en el tractat austríac i art. 8 en el tractat polonès), aquest dret és incorporat en el mateix article 58 del tractat hongarès que tracta en general la qüestió dels drets cívics i polítics per a tots els "ressortissants" hongaresos sense distinció de raça, de llengua o de religió.

Hom troba la mateixa semblança en els altres articles que tracten del problema de les nacionalitats. Així l'art. 61 del tractat hongarès és idèntic a l'art. 70 del tractat austríac; l'art. 62, als art. 76 i 77 austríacs; el 63 hongarès a l'art. 78 austríac. Els art. 64-65-66 hongaresos són idèntics als paràgrafs 80-81-82 austríacs.

TURQUIA

La reglamentació dels drets de les minories en el tractat amb Turquia enclou trets particulars relatius als

tractats analitzats abans. En efecte, deixa obertes tota una quantitat de qüestions referents a la situació de les minories a Turquia, remetent a l'esdevenidor la cura de determinar les normes necessàries a la garantia, per Turquia dels compromisos contrets. L'art. 151 que tracta de la protecció de les minories, estableix que "les principals potències aliades, després d'examen en comú amb el Consell de la Societat de les nacions, determinaran quines mides són necessàries per a garantir l'execució de les disposicions de la present part. El Govern otomà declara des d'ara que accepta totes les decisions que seran preses sobre aquest assumpte."

La malifiança respecte el govern otomà, que ha determinat la fretura d'introduir a la reglamentació dels drets de les minories a Turquia tals disposicions, de les quals no se'n troben de semblants en cap més tractat anàleg, s'ha manifestat àdhuc en llur redacció.

En la part garantint els drets de les minories a Turquia no hi ha un sol article consagrat a la qüestió de l'adquisició o pèrdua de la nacionalitat, qüestió de la qual els redactors dels altres tractats han posat tota llur atenció.

En els mateixos termes que els usats en aquests altres tractats, hom imposa a Turquia l'obligació de reconèixer les estipulacions garantint els drets de les minories com a lleis fonamentals, de manera que "cap llei ni cap reglament civil o militar, cap iradé imperial ni cap acció oficial no hi estiguin en contradicció o en oposició (art. 140)." Entre aquestes estipulacions, citem la que obliga Turquia a concedir a tots els seus habitants sense distinció de naixença, de nació, de llengua, de raça o de religió, plena i entera protecció de llur vida i de llur llibertat, així com el dret de lliure exercici, tan públic com privat, de tota fe, religió o creença (art. 141.). Esmenem també l'obligació de reconèixer tots els "ressortissants" otomans davant la llei i de concedir-los un gaudiment igual dels drets civils i polítics, sobretot per a l'admissió als càrrecs públics, funcions o honors, o l'exercici de les diferents professions i indústries, així com l'ús lliure d'una llengua qualsevulla, sigui en les relacions privades o de comerç, sigui en matèria de religió, de premsa o de publicació de tota naturalesa, sigui en les reunions públiques (art. 145). Turquia està també obligada d'atorgar a les minories ètniques un dret igual al de tots els altres "ressortissants" turcs "a crear, dirigir i controlar a despesa seva, independentment i sense cap ingerència de les autoritats otomanes, totes les institucions caritatives, religioses o socials, totes les escoles primàries, secundàries o d'instrucció superior, i tots els altres establiments escolars (art. 147)".

El govern otomà es compromet a reconèixer i a respectar l'autonomia eclesiàstica i escolar de tota minoria ètnica a Turquia.

Un dret característic i particular del tractat amb Turquia és una estipulació especial que l'obliga a presentar a les Potències aliades, en un termini de dos anys després d'haver-se posat en vigor el present tractat, un projecte d'organització del sistema electoral, basat sobre el principi de la representació proporcional de les minories ètniques.

Igual com en els altres tractats, el concòrd en Turquia estableix en favor de les minories ètniques, de llengua o de religió, pertot on n'hi ha en proporció considerable, el dret sobre una part "equitativa" en el benefici i l'afectació de sumes que podrien ésser atribuïdes sobre els fons públics pel pressupost de l'Estat, els pressupostos municipals o altres, destinats a educació o beneficència (art. 148).

Els altres articles d'aquesta part del tractat han estat inspirats, enterament per les condicions particulars en què s'havia desenvolupat la vida política a Turquia en el pre-guerra i pels esdeveniments que s'hi havien produït durant la guerra.

RESUM

Els actes de 1919-20 protegeixen, com a drets de minories els següents:

1. Igualtat política i civil, independentment de la religió, de la nacionalitat i de la llengua.

2. Dret de nacionalitat: estatut provisional, adquisició d'una nova nacionalitat i conservació de la vella.

3. Dret d'emplear la seva pròpia llengua a les escoles, a les relacions privades, en el comerç, a la premsa, a les reunions públiques.

4. Llibertat de confessió i dret d'escollir el dia de repòs.

5. Autonomia en matèria de religió, d'ensenyament, d'obres caritatives o socials.

6. Dret de cobrir el pressupost sobre els fons públics.

La majoria d'aquests articles tenen caràcter de declaracions i no està redactada d'una manera prou clara. Tal part contractant de vegades només expressa que el seu consentiment a "no posar cap entrebanc a l'exercici del dret d'opció" per les minories, o es limita a declarar "la seva intenció d'abstenir-se de prescriure o d'autoritzar" mides que puguin perjudicar els interessos de les majories, o bé consenten només "a donar facilitats raonables" a les diferents minories per a l'ús de llur pròpia llengua (Cf. per exemple, l'art. 5 en diversos tractats, l'art. 7 en els tractats amb l'Estat serbi-croata-esloveni o Txeco-Eslovàquia, l'art. 12 del tractat amb Polònia, etc.) Sota aquest aspecte, la redacció recorda molt la

redacció del famós paràgraf 19 de la llei fonamental austríaca de 1867 sobre els drets dels ciutadans.

Els tractats preveuen una "part equitativa" en el benefici i l'afectació de sumes que podrien ésser atribuïdes a les minories sobre els fons públics. Però hauria estat més just el dir "una part proporcional" d'aquests fons, determinada per la relació de la xifra de la minoria respectiva a la xifra global de la població. Els decrets no diuen res del principi dit d'organització, això és, el principi de reunió dels membres d'una minoria en una unitat dotada d'un poder coercitiu, d'un dret d'imposició dels seus membres i de percepció de taxes imposades. Els tractats callen el mode d'establiment de cadastres nacionals o lingüístics, la manera de sortir d'una minoria i d'entrar a una altra minoria; el sistema de sancions en cas de violació dels drets establerts; en fi, res de ço que Jellinek en digué "dret internacional a l'interior d'un Estat".

Cal reconèixer però que la reglamentació d'aquests drets de les minories, sobretot en llur contingut, és satisfactori. En canvi no s'esdevé així en ço que es refereix al mode de protecció dels mateixos drets.

Els tractats preveuen la incorporació dels compromisos respecte les minories en les lleis fonamentals dels Estats interessats. L'observació dels compromisos contrets ha estat posada sota la vigilància dels òrgans de la Societat de les nacions, això és, de la Cort permanent de justícia, quan aquesta serà instaurada, i el seu consell existent. Aquest Consell és de moment el principal i àdhuc l'únic protector del dret de les minories. Només els seus membres tenen el dret d'assenyalar

l'atenció del Consell tota infracció o perill d'infracció a l'una qualsevol de les parts del tractat. Només el Consell pot procedir de tal guisa i donar les instruccions que semblaran apropiades i eficaces en aquella circumstància. És només amb l'assentiment de la majoria del Consell que poden ésser modificades les estipulacions dels drets de les minories.

En aquest Consell compost de nou membres, la majoria dels càrrecs és reservada a les cinc grans potències. Estats Units d'Amèrica, l'Imperi Britànic, França, Itàlia i el Japó tene cadascun pràcticament un dret de veto absolut.

Després de la ratificació i entrada en vigor dels tractats no ha pas transcorregut molt de temps. Amb tot, els fets han pogut revelar amb evidència, sobretot a Polònia, a Romania, en part a Àustria i a l'Estat serbi-croata-esloveni, tota la insuficiència, tota la inestabilitat i tot el caràcter dels mètodes pels quals els redactors dels tractats creien assegurar la realització dels drets de les minories.

Un dels principals inspiradors dels tractats de 1919-20, Georges Clémenceau, a la sessió de la Cambra del 26 setembre 1919, en què ell defensava la seva obra, remarcà molt justament que "els tractats no són pas com actes d'homes de llei: el tractat només valdrà que per la manera que esteu decidit a fer-lo viure". Aquells però qui havien signat els tractats i convencions relatius a la protecció dels drets de les minories eren, en la majoria dels casos, molt lluny de la intenció de fer-los viure. Estaven ordinàriament penetrats d'intencions oposades i no les amagaven.

COMENTARIS

Minúcies essencials

Són tantes que gairebé desdiríem d'enumerar-les. Però si la catalanització ràpida de la nostra gent ha d'ésser un fet, si el nacionalisme activista ha d'esdevenir sense tardar una realitat que ha de comprometre en la seva campanya tots els cors ardents i totes les voluntats prestes, no serà pas inútil de dir-ne i de redir-ne les més comprometedores.

Passen els dies i les anyades i aquestes "minúcies" traven com si fossin cadenes llores. Car cada "minúcia" n'és una argolla i totes plegades formen una de les cadenes amb què nosaltres mateixos limitem la llibertat de la Pàtria. És una "minúcia" essencial el rètol, la tarja de visita, el llibre i el diari.

Però és aquesta "minúcia" la que desfigura la faç del nostre país. És una "minúcia" que el rètol d'una botiga propietat d'un si-dient nacionalista no sigui en català. Però és essencial que l'organització, que l'entitat patriòtica a la qual segurament pertany, l'adverteixi de bones a bones primer i seriósament i enèrgicament després, de la necessitat de modificar aquell rètol, adaptant-lo a la seva pretesa manera de sentir.

És una "minúcia" que una tarja sigui redactada en espanyol; és, però, essencial que el patriota que la rebí la torni polidament i en reclami una altra de més entenedora.

És una "minúcia" que el nostre pretès correligionari llegeixi "casualment" sempre que el trobem el mateix diari

independiente, infecte. És, però, essencial d'emprendre'l coratjosament i de bescantar-lo cas de reincidir.

És una "minúcia" un anunci gros o petit, fet publicar pel catalanista velleïtós a aquest o aquell diari desafecte a la Pàtria; és essencial registrar el fet i denunciar-lo a qui caldrà.

És una "minúcia" una esquila mortuòria tramesa a un d'aquests diaris; és essencial, tot condolent-nos de la dolorosa pèrdua que significui, de recomanar una no reincidència.

Car, vegeu si és prou, que nosaltres estem convençuts que les mils i mils de pessetes que certs pretesos catalans —i malauradament són molts—, que se subscriuen, compren o s'anuncien als diaris que alludim, destinades a subvenir subscripcions o anuncis de diaris catalans, occirien el diari enemic i revifarien i donarien naixença a nous diaris catalans. Als països on els ciutadans tenen una veritable consciència nacional, el diner atorgat directament o indirecta a un orgue "subversiu" (i subversius són els diaris no afectes a la causa nacional de Catalunya), és considerada una subvenció criminal. No podríem establir nosaltres sancions contra els nostres compatriotes per dir-ho així, "abjectes"?

Altres "minúcies" pot hom retreure que és essencial combatre avui mateix. Per exemple: hi ha entitats benemèrites que trameten gasetilles informatives a la premsa enemiga. És més: les trameten en la llengua en què aquella premsa és redactada. No és recent el cas d'haver-se rebut a un diari que surt en català, una "suplicada" d'una lloabi. líssima entitat "pro lingua nostra", redactada en parla d'altri? No ho creuriem si no ho haguéssim vist. No en fem un retret: és una rutina, però no pot continuar. L'entitat cultural, professional, pedagògica o recreativa, informades d'esperit nacionalista, no han d'enriquir la informació dels diaris adversos al catalanisme i menys en llengua emmatellada!

Altres "minúcies": si les fulles del cens s'omplen en català, les cèdules, a Barcelona, vénen en la nostra llengua redactades. En canvi, sabem qui, dient-se patriota, no ho ha permès.

Si en abonar-se a Telèfons es dona el nom en català, en català és registrat al llistí. Si tots els abonats nacionalistes—a centenars de centenars—curesin d'aquest detall, el llistí de telèfons de Barcelona sortiria gairebé tot en català.

Que davant d'aquest fet desdirien d'admetre-ho? Millor que millor. No és hora de començar de posar a bon lloc la nostra dignitat?

Regata nacional

El patriota català observador trobarà en molts dels fets que diàriament s'esdevenen, lliçons aprofitables per a la seva actuació futura. I si és bon nacionalista mai no es desentendrà d'aquestes lliçons, prenent-ne, al contrari, llur ensenyament subtil.

Un d'aquests fets a què alludim és el passat campionat de rem d'Europa, celebrat en aigües barcelonines.

Hom sap que guanyaren els primers llocs aquells equips que descelaren un estil millor i una cohesió més perfecta. Aquesta victòria fou el resultat d'un constant entrenament. Duien a la vegada, un bon timoner i eren obedients a la seva veu.

El canot de la Pàtria no anirà bé ni arribarà a la fi del trajecte, mentre la seva tripulació—els nacionalistes—no capeixi la importància de la possessió d'aquestes qualitats. Els remers de la regata per la llibertat, han de bogar amb un estil correcte; res d'arrauxaments, escarafallosos, ni d'intermitència ineficaces; tothora la pulcritud de la forma i la noblesa de l'atac han de palesar la serenitat de l'esperit. Això, a la vegada, farà l'esforç menys fadigós i, de consegüent, la lluita més constant.

Cal, després, que anem tots a la una. Bogant els uns a la dreta i els altres a l'esquerra, s'ha de produir l'atac coherent i s'ha d'obeir la veu del timoner.

I qui direm que és el nostre timoner? És la nostra ànima catalana que ens dona abastament fort les ordres i ens assenyala prou clarament la ruta. No

hi ha pas brúixola més segura que la de la possessió de la idea de Pàtria.

Fins ací la comparança és gairebé perfecta. Hi ha però una altra circumstància que cal considerar i que completa aquestes observacions.

Si per a triomfar un equip marítim necessita totes aquestes virtuts, com no les haurà de posseir també la tripulació nacionalista, que en lloc de trobar la mar calmada i neta d'obstacles topa adés i ara amb esculls que li barren el pas i ha de lluitar encara amb les íres de la mar tumultuosa?

En aquest cas, afegiríem que encara cal una altra virtut: la del seny. No pas el seny que ofegà els sentiment; ans el que equilibra les nostres facultats i que permet distingir clarament quins obstacles cal embestir de ferm i quins altres cal anar vorejant, car un atac foll pot provocar l'esfondrament del vaixell.

Comencem doncs a practicar l'entrenament precís, per tal que l'hora de la regata no ens trobés desprevinguts.

És clar que fóra més engrescador arribar a la fi a correuita i d'un batzac violent. No ens fem però il·lusions; no podem anar els catalans amb canot automòbil perquè encara no tenim prou benzina.

Mentrestant, no lamentem que la velocitat no correspongui al nostre afany. Si el timoner, l'ànima catalana, mena la nau amb els ulls fits a l'horitzó de la llibertat que s'apropa, els remers nacionalistes en posició inversa, podem constatar amb goig que anem deixant darrera nostre un ròssec lluminós, camí badat per on les naus que ens seguiran envaïdes pels soldats de la Pàtria, lliscaran ràpides com un projectil.

NOTICIARI D'ACCIO CATALANA

L'onze de setembre

Tal com dèiem en el nostre número passat, aquesta organització nacionalista fou sol·licitada de diversos indrets de la Pàtria per a cooperar a l'homenatge nacional als herois del 1714 i a llur cabdill-símbol En Raül Casanova. Per la simultaneïtat dels actes algunes d'elles no pogueren ésser atesos ben a desgrat nostre. Tot amb tot, el 10 setembre, a Sant Boi (Massó i Llorens), a Sitges (Martí Esteve i Massó i Llorens), a Montblanc (Ventura Gassol i Lluís Jover), a Berga (L. Nicolau d'Oliver i Josep Maria de Sagarra), a Rubí (J. V. Foix i Lluís Massot) a Moya (J. V. Foix), Vilafranca (Massó i Llorens i Leandre Cervera), a Reus (Josep Maria de Sagarra) i el 17 a

Olot (J. M. de Sagarra i T. Garcés), Arenys de Mar (L. Massot, L. Jover i Massó i Llorens), Arenys de Munt (L. Massot, L. Jover i Massó i Llorens), i a Terrassa (Ventura Gassol), ACCIÓ CATALANA, representada dignament pels oradors esmentats ha propagat el seu ideari entre les aclamacions i els victors dels patriotes que n'han sabut capir l'encaic i la trascendència.

Constitució de la minoria d'Acció catalana a la Mancomunitat

A la dissetena Assemblea de la Mancomunitat de Catalunya, ran del debat polític que s'hi desenrotllà amb la intervenció cabdal del nostre com-

pany l'Il·lustre conseller En Jaume Bofill, la minoria adicte a la nostra organització restà integrada pels senyors Bofill (Conseller de la Mancomunitat), Abadal, Vidal de Llobatera, Bassols, Pla, Massó i Llorens, Picart, Roger i Geli.

La conferència d'En Rovira

L'a hores d'ara famosa conferència que el nostre company N'Antoni Rovira i Virgili desenrotllà a l'Ateu Barcelonès, la nit del 14 de setembre, havia d'ésser publicada segons el text taquigràfic, en aquestes planes. Per a la seva millor difusió però, s'ha editat en una plaquette que es repartirà als inscrits a ACCIÓ CATALANA, gratuïtament i es posarà a la venda al preu módic de 0'25 cèntims.

Actes per diumenge

ACCIÓ CATALANA intervindrà diumenge, 24, als actes patriòtics que es desenrotllaran a Tàrraga i a Agramunt. La representaran en el primer, els senyors Lluís Jover, M. Massó i Llorens i Martí Esteve; i en el segon, el senyor Martí Esteve.

REVISTA DE LA PREMSA

La guerra hispano-rifena

És unànime la premsa catalana a considerar la guerra que sostenen espanyols i rifenys en territori d'aquests darrers, sota un punt de vista estricte i nacional. Nacionalistes conservadors i nacionalistes radicals coincideixen en llurs apreciacions sobre aquesta guerra, en la qual, un terç, Catalunya, paga a un i altre i sense tenir-hi res que veure, tribut de sang i de diner.

La Nova Conca, de Montblanch (26 agost), és refereix a la carència de sentit colonitzador d'Espanya. Avui com ahir—diu—el Marroc és enemic d'Espanya. I quin impuls rep aquell d'aquesta nació?

És el sabre que hi porta Espanya, no una cultura, un benestar, un amor de pacificació i de progrés.

Un detall que simbolitza aquest esperit espanyol de dominació per la imposició gue-

rrera, per la força del sabre, el trobem en un fet fins de caràcter religiós.

Quan a Nador, després de la desfeta de l'any passat, es volgué reconstruir l'església, als espanyols se'ls acudí d'oferir-hi una imatge de sant Jaume, patró d'Espanya; donant gran rebombori a aquest acte, fins fent subscripcions. Doncs aquesta imatge, sabeu com és? És tot un símbol: representa el sant Jaume tradicional amb una estesa de moros als peus del seu cavall i amb el sabre enlaire, com qui va a mata-degolla.

Això és dur-hi esperit de compenetració, de pau, d'amor?

Això és continuar la història d'aquesta Espanya quixotesca que, segons dir d'un home il·lustre, o no fa res, jau; o mata, gue-rreja.

Quin contrast això, amb la França, que al Marroc hi ha dut i propagat una devoció religiosa, tota sentimental i patriòtica, la Verge d'Àfrica!

No, Catalunya, país de tradició mercantil i colonitzador, equànim i tolerant, no pot esperar-ne res del Marroc mentre Espanya hi serà. Ara com ara només dessagnar-se i desdinerar-se, com la mateixa gent del Rif.

I el periòdic bisetmanal el *Gironès* (25 agost), afecte a la política d'En Cambó, després d'evocar i glossar uns mots de l'exministre de les Finances, espanyol, diu:

Espanya, al Marroc, no té dret a fer-hi res.

Per tal com què representa com a nació? De quina civilització autòctona es pot gabar? De quins aventatges gaudeixen no pas aquells qui en són súbdits legítims ans també aquells que s'hi troben sotmesos a grat o a des-grat? La perspectiva del seu panorama nacional, no és la d'un cosmorama atrocinat de tant d'arrossegat-se per les golfes del planeta com un atuell inservible o una nosa reservada per atiar les flames d'una foguera litúrgica? Segons el *Gironès*:

Espanya és un país dels més atrassats del món. Havem vingut retreient un dia darrera un altre, les deficiències que pateix en nostre ridícul Estat.

Amb solament retreure l'existència de les Hurdes, n'hi hauria prou per a plegar la tragèdia del Rif, per aventatges que en aqueixes terres africanes s'hi endevinessin.

L'Estat opressor encara té inaccessible milers de kilòmetres quadrats; compta entre els seus habitants milers i milers d'analfabets; no pot comunicar amb un enorme contingent de les seves poblacions que romanen isolades del mateix món que les sosté...; no té serveis de cap mena; no posseeix ni l'instint de conservació, ni criteri ni seny, ni res...

Un Estat així no té el dret de civilitzar cap poble, i menys un poble que posseeix homes com Abd-el-Krim, qui, segons els mateixos periodistes madrilenys està molt per sobre dels nostres governants.

La tragèdia veritable però és el malversament de riqueses. Si els súbdits de l'Estat espanyol tinguessin tothora a la vista la suma total de les despeses diàries que ocasiona el manteniment d'aquella llenca de terra nord-africana, segurament que, al menys entre els més sensibles, la protesta seria permanent.

Econòmicament aquells països han estat un desastre formidable. La hisenda d'Espanya, tuberculosa de si, sofreix per aqueix quixotisme macabre el més terrible sotrac.

Res no abona a aqueix protectorat, excepte el racial quixotisme castellà, l'atàvica tossuderia castellana, la suïcida monomania dels governants castellans.

És terriblement colpidor que per un malentès honor, per conveniències estranyes, allò costi tants fills de mare que cauen en l'oblit, sense la glòria heroica del combatent d'una causa santa.

Agudament, al *Baluart* (17 agost) en el seu primer número—la salutació del qual a la premsa agraïm i hi corresponem—Noé de l'Arca, escriu després de planye's de la sang vessada inútilment:

Si un exèrcit sense disciplina, desorganitzat i mancat d'armaments, compost aproximadament d'uns 10.000 homes pot lluitar contra un nombre molt més gran, ens demostrarà la influència que té qui lluita a la seva pròpia llar. Prenem exemple els catalans pel dia que volguem defensar-nos, de casa estant. Que en vinguin de forasters, cap por no han de fer-nos, serem valents, forts, coratjosos, temeraris, perquè també defensarem la nostra llar.

L'onze de setembre

Tota la premsa catalana—i en repetir catalana sobreentengui's que ens referim a la patriòtica—ha donat en la commemoració d'aquesta data proves inequívokes de llur devoció a la causa nacional. Alguns periòdics editant esplèndids extraordinaris, d'altres dedicant-hi la major part de llur text, tots ells s'arranglaren fidels, davant la figura simbòlica renovant llur fe i estimulant llur patriotisme.

El quinzenal de Mollerusa *Urgell-Segarra* (7 setembre), que orna llur capçalera amb els colors magnífics del nostre drap nacional, dedica tot el seu número, amb gravats selectíssims, a aquesta diada, i, en el seu editorial, escriu:

Fervents nacionalistes:

Amb tots aquells qui sentiú en vostres ànimes vibrar el sentiment ideal de la nos-

tra causa ens ajuntem per a commemorar la data de l'onze de setembre; jorn de dol i de glòria, ensems, per Catalunya, ja que si sucumbia una nissaga d'herois, és innegable que la sang dels màrtirs és llevar d'heroisme. Altrament seria incompreensible la causa d'aquell esclat de nacionalisme que, arreu de nostra terra, s'alça fecund fent revivar les tradicions dels pobles, que són els fonaments de la societat catalana. I avui que un sentiment innat en tots nosaltres recordant-nos les gestes dels avantpassats, fa sentir-nos amb més intensitat el patriotisme, preguem a Déu i treballem per què la nostra terra vegi prompte la plena llibertat que queda demostrat palesament que mai ha mort, sinó que és viu, ben viu, el germen que encarnà la nostra raça.

El Baix Penedès de Vendrell (9 setembre) recorda com cada any són més les flors ofertes al peu de l'estàtua d'En Casanova. I amb bells mots càlids escriu:

¡La llibertat de la Pàtria! Qui de nosaltres no és commou fonament, bruscament, davant aquestes cinc paraules! Elles són l'essència de les nostres aspiracions, i en marcar el calendari la data que encapçala aquestes ratlles, hom sent bategar dintre seu la revolta contra aquells que barroerament, amb l'ajuda d'estrangers per no ésser ells prou forts per a dominar-nos, atenyeren junyir la nostra Pàtria a llurs malestrucs destins i ens privaren d'aquella santa causa que tan grans ens havia fets.

De les restes d'aquella llibertat, potser podríem dir més justament. Catalunya però és i serà sempre car:

Tenim una història, tenim una llengua rica i plena, tenim una tradició i un escampall de monuments per tota la nostra terra nostrada que a cada pas ens recorden les nostres gestes i les nostres glòries, ¿com veieu doncs que no siguem?

Tenim tots els atributs d'una nació, tenim aptituds per regir-la nosaltres mateixos, tenim voluntat per reclamar la seva sobirania. Però, com diu el senyor Julià Quadres a *Renaixement* (9 setembre).

Ens trobem encara, que ni tan sols no podem enfortir la nostra ànima amb el foc sagrat d'una idealitat netament catalana perquè sovint els desenganys que recollim de certs prohoms ens porten veritables defalliments, que ens fan sentir més i més el vil jou que pesa damunt nostre.

D'ací la tasca seriosa a la qual ens cal lliurar, d'ací la convocatòria que es féu de la Conferència nacional, la seva celebració i la creació d'aquesta unió de patriotes de la qual ACCIÓ CATALANA duu el nom i és portaveu.

Molt encertadament, *Renovació*, de Tarragona, (10 set.) en el seu editorial dedicat a l'11 setembre, escriu:

En altres ocasions i des de tribunes ben diverses havem fet exposició del nostre sentir i del nostre pensar respecte a la manera de commemorar les dates històriques. No estarà de més que tornem sobre el mateix tema avui que la ocasió és planera.

Els pobles vius, els pobles forts no s'han contentat mai, i ara encara menys, a recordar la data d'una pèrdua nacional amb festes més o menys lluides i vistoses: el seu daler està en restablir el desaparegut, en conquistar de bell nou ço que en una hora malaurada perdérem.

Diu "Acció catalana", i en això estem plenament d'acord, que la figura del canonge En Pau Clarís, té davant la història de Catalunya, molt més relleu, molta més grandesa que la del conseller En Rafel Casanova, però aquest últim representa l'enterrament d'una cosa que començà de morir l'any 1640. I tothom sap que si es plora per la mort d'un familiar, quan se n'porten la caixa amb les despulles, els plors pugen a la categoria de crits, perquè és quan la pèrdua es fa tangible.

Catalunya en aquesta data commemora l'enterrament de les seves llibertats, però els catalans tots tenim el deure de treballar sense treva ni repòs per a assolir-les novament amb tota l'amplitud que reclamen els temps moderns i pregonar el dret dels pobles de regir-se per si mateixos.

Portem la nostra branca a Casanova i cerquem un nou Pau Clarís per a recomençar l'història.

Aquesta externa diferenciació no suposa pas una manca d'unanimitat. Per això Johè, al *Gironès* (8 set.), ha pogut escriure que entre tots els nacionalistes hi ha un nexce que ens fa soldats del mateix exèrcit. Tots som fills d'una mateixa pàtria, Catalunya. Catalunya és feta de la nostra ànima i de la nostra carn:

Aquesta sublimitat ens agermana en les lluites nacionalistes i ens agermana en les lluites de violència si és que ha d'ésser un riu de sang la condició per a alliberar Catalunya.

Així, *Lluitem!* (9 set.), periòdic republicà de Vilafranca del Penedès, dóna un potent *Visca Catalunya!* en senyal de solidaritat nacionalista i la *Veu de l'Empordà* (9 set.), de Figueres, i *Sempre Avant!* (1 set.) de Borges Blanques expressen idènticament llur dolor i llur esperança. La *Veu de Tarragona*, (9 set.) pel seu compte publica una bella antologia de l'homenatge anyal que el periòdic ha retut d'ençà de la seva aparició en 1907 i *Gent d'ara*, de

Granollers, demana que tot Catalunya es posi a les ordres de l'immortal cabdill per arribar ben aviat

a un onze de setembre aurora de la llibertat de la nostra terra.

El setmanari de Valls *Pàtria* (9 set.), publica un magnífic editorial del qual ens complaem a reproduir els seus millors fragments:

Avui, Catalunya viu esclava com en temps del Dret de Nova Planta. Per força, està lligada a un Estat caduc i decrepit. Les seves institucions són desconegudes per l'Estat, la seva gloriosa llengua no té categoria oficial. Però això què hi fa, si dintre l'ànima dels catalans hi ha l'espurna d'una idealitat excelsa i en llur braç força i empena per a fer-la triomfar gloriosament? L'exemple dels catalans de 1714 és un estímul per a nosaltres. Llur sang generosa ha florit i florirà en noves meravelles. Recordem la vella cançó de Sèrbia—"La sang vessada per nostres avantpassats, sortirà buïlla de la terra i cremarà els peus dels enemics de la Pàtria".

Damunt l'estàtua del gran Conseller, hi colloquem una corona de flors de passió i els nostres llavis mormolen un jurament indestructible de fidelitat a Catalunya.

Aubada (9 set.), setmanari catòlic de Badalona, *l'Eco d'Igualada* (9 set.), el *Baluart de Sitges* (9 set.), l'esplèndid desenal el *Pi de les tres branques* de Berga, el *Catllar*, de Ripoll, *Foment*, diari republicà de Reus, *Diari de Sabadell*, *Alt Empordà*, *Abramament*, de Sarrià, *Saba nova*, de Rubí, *La Veu Graciensa*, etc., tota aquesta premsa catalana, de matisos diversos, que ens arriba de bescanvi, renova la seva fidelitat a la causa de la independència nacional i commou el nostre cor de patriotes amb la seva redacció ardent.

No ha estat la mateixa Pàtria doncs, qui ha establert aquell servei de premsa al qual ens havem referit en números anteriors?

Informació errònia

Prou!, de G. antànomo, publica unes consideracions entorn la Conferència nacional. Assegurariem que són fetes de Barcelona estant i per algun d'aquests solitaris del catalanisme que no creuen amb més patriotisme que el seu propi, individual, i que s'exalta i s'exaspera quan surt un segon patriota i, oh gosadia! un terç. Als patriotes de Cuba, als entusiastes editors de *Prou!* que reben aquesta informació errònia ens cal dir-los que la Conferència nacional no tan sols no fracassà sinó que com més ens allunyem del traït d'aquells dies més importància pren.

Hom pot gairebé assegurar que la Conferència nacional ha estat pel catalanisme un aconteixement decisiu.

Quant a ACCIÓ CATALANA no "fretura" dir que és una de les organitzacions del nacionalisme més serioses i de més probable eficàcia.

Deixem-ho, sinó, al temps...

INFORMACIÓ ESTRANGERA

Itàlia

Feixisme i Estat

Creiem interessant de traduir uns paràgrafs d'un article aparegut a la publicació feixista *Gerarchia* sota la signatura Volt.

"Plagui o no als federalistes, Itàlia ha estat unificada per la monarquia piemontesa per mitjà d'una conquesta militar. Però la conquesta no implica, en temps civils, la dominació violent dels vencedors sobre el vençut. Destruint els antics governs, el conquistador pot, si les condicions històriques li permeten, acordar-se amb les noves poblacions. És el cas d'Itàlia.

Itàlia és avui bastant menys piemontesa que alemanya prusiana o Iugoslàvia serba.

De cap manera l'unitat italiana no fou obra de la revolució. No ascendí al poder una nova classe directora. Les conjures, les commocions populars, tingueren importància secundària. De revolucionari només hi ha el pensament de Mazzini i la lírica de Carducci, el qual veïé el nostre ressorgiment a través de les ulleres vermelles de Victor Hugo.

La nova burgesia nacional, que no trobà en el seu molt fàcil camí cap noblesa feudal per abatre, resultà de la fusió de les belles burgesies austriàques, granduquistes, papalines i borbòniques en què es trobava submergit el bell element de la burocràcia militar piemontesa. Els nous patrons heredaran tots els defectes dels antics règims: servilisme, manca d'esperit militar, provincialisme, cap tendència d'expansió, escepticisme, misoneisme, por dels rics. La lluita de classes, determinada pel desenvolupament de la gran indústria, no trobà la burgesia italiana preparada. Després de les primeres temptatives de repressió (Crispi, Pelloux), es recorregué a la corrupció sistemàtica del subversivisme, amb èxit. Els nous elements, però, que ascendien del socialisme als rengles de les classes dirigents, no valien pas en gènere més que els antics. Els *intellectuals* socialistes, conservant tots els defectes típics de la burgesia, no podien pas

regenerar-la. El sindicalisme revolucionari tot aviat degenerà en parassitisme cooperativista; el socialisme només fou social democràcia.

Què representa, en la nova societat italiana, el feixisme? A aquells qui observaran el moviment de Iluny, a través d'algun episodi ressenyat pels diaris, això podrà semblar, menys que un partit, una fronda. Però no pas aquells qui n'han estudiat la psicologia damunt el terreny. Més que un partit apareix aleshores el feixisme: una nova classe dirigent. N'hi ha prou amb considerar els seus orígens. El feixisme és fill de la guerra. El medi és constituït per ex combatents entorn dels quals s'hi ajunten els joves, no combatents a la guerra. Als rengles feixistes domina vivissim l'esperit militar, la manca del qual és el vici d'origen de la vella burgesia italiana. I que no es tracta de pura coreografia, ho demostra el nostre martirologi quasi quotidià. Tot amb tot, a diferència de l'*Orgesch* prussià i del *boutan-gisme* de còmica memòria, el partit feixista no és militarista.

La fe, l'entusiasme, el principi d'autoritat, el coratge, la iniciativa, el sentit de la realitat internacional, tot allò, en fi, que manca a la burgesia liberal, reneix en els rengles del feixisme.

Ço que Itàlia reclama no són nous homes, ans homes nous. I aquests pot proporcionar-los al govern només la *élite* feixista.

Terme últim del feixisme sembla ésser la destrucció de l'Estat liberal.

Un sistema de govern com l'actual fundat únicament en el compromís, en els mitjos termes, en l'expedient és condemnat per la història. O per obra d'un enemic extern o per commoció interna, la democràcia ha de morir. Caritat de Pàtria imposa d'actuar la segona hipòtesi. Però no s'ha dit que això impliqui un cop d'Estat. És també augurable una solució que salvi la legalitat de forma. Àdhuc les joves forces feixistes poden ésser canalitzades en el sufragi popular. Sostingut per la formidable organització político-econòmico-militar que ja domini el país enter, un fort grup parlamentari de dreta, vers el qual es polaritzi la majoria de la Cambra, pot actuar automàticament la dictadura nacional. No serà tampoc necessari modificar la constitució del regne. Summa sapiència de tota classe de Govern fou sempre la de respectar les formes polítiques de la tradició.

No sempre la bota vella és incapaç de contenir el vi novell. No és tampoc exclosa la hipòtesi que el feixisme, esdevingut partit de Govern, respecti l'antic cerimonial

eleccionista, conservant el sufragi, així com a Roma l'imperi conservà cònsols, comitès i tribuns.

Al Migdia francès

Per la llengua llemosina

Del manifest publicat pels federalistes llemosins amb motiu de la XXII festa de l'Englantina, que tingué lloc a Jule els dies 9 i 10 d'aquest mes, extraïem aquests paràgrafs:

Els federalistes llemosins es proposen ultra la propaganda federalista:

1 Una acció de cada moment per a donar als llemosins consciència de llur personalitat. Cal que els nostres compatriotes compren-guin que per damunt de les divisions de partit, de classe i de creença, estan units pels llaços poderosos de la sang i de la raça, i que aquests llaços els imposen un deure sagrat d'aquesta solidaritat de la qual els nostres "poilus" llemosins han donat durant la guerra proves esclatants.

2 Una acció enèrgica per a salvar de l'oblit, de l'indiferència i del menyspreu la nostra gloriosa llengua llemosina. Aquesta llengua és encara la llengua viva de les nostres comarques, els nostres compatriotes han d'estar gelosos d'haver-la conservada malgrat de la lluita impia que li ha estat lliurada. No havem de permetre que els nostres fills siguin enduts a considerar-la com a inferior i a menysprear llurs pares que continuen parlant la llengua de llurs avantpassats. Per això, demanem que els mestres coneguin i parlin aquesta llengua, que se'n serveixin per a ensenyar el francès. No és però, únicament primària i a l'escola normal que ha d'entrar la nostra llengua llemosina, creiem també que ha d'ésser ensenyada als "liceus" i als col·legis al menys facultativament per a l'ús dels alumnes que, futurs metges, notaris, magistrats o homes d'affers són cridats a estar en relacions amb la gent de comarca. Cal, a la vegada, que la història local sigui estudiada a tots els graus de l'ensenyament.

3. Una enèrgica defensa d'algunes rares llibertats que la centralització ens ha conservat. Ens oposarem per tots els mitjans a tot nou atac del poder central. No oblidem pas que les nostres viles han estat dotades antany de franqueses municipals i que algunes d'elles s'han governat a si mateix gràcies a llur consolat. Avuidia, les llibertats municipals no són més que un mot va, la tutela administrativa les ha reduïdes al no-res. Volem retornar als nostres ajuntaments llemosins urbans i rurals llurs franqueses i llurs llibertats, però mentrestant, no permetem que la cadena es faci més llorda encara i estarem amb tots aquells qui resistiran tota temptativa d'opressió del poder central.